

EL PAÍS

QUADERN.

Quatre dècades de narrativa valenciana moderna

Des de l'any 1974, quan es va publicar 'Assaig d'aproximació a Falles folles fetes foc', fins a l'actualitat el viatge narratiu ha estat complex, però amb resultats engrescadors

FRANCESC CALAFAT | València | 22 ABR 2014 - 12:05 CEST

Archivado en: Valenciano Idiomas Comunidad Valenciana Narrativa Lengua España Literatura Cultura

Amadeu Fabregat als anys vuitanta. / GARCÍA POVEDA

L'any 1973 fou un any insòlit. De colp i volta, després d'una llarga travessia pel desert, sorgeixen els Premis Octubre amb una voluntat modernitzadora. De fet, els primers guanyadors eren molt joves: el narrador Amadeu Fabregat i els poetes Joan Navarro i Salvador Jáfer. L'Andròmina de narrativa se l'endugué una novel·la de títol descaradament provocador, *Assaig d'aproximació a «Falles folles fetes foc»*, d'Amadeu Fabregat, un jove pelut i iconoclasta, intel·ligent i lúcid, que a través dels articles incisius en la revista *Gorg*, posem per cas, posava en solfa la literatura voluntariosa, però sense l'escalafó mínim de gruix literari. Aquell jove i d'altres que feien colla al seu voltant eren uns malalts de la lletra impresa i, sobretot, actual, si més no ho pretenien, amb ànsies irreprimibles de furgar en tot allò que no s'havia pogut dir i dir-ho amb un llenguatge trencador, ben diferent del poc que es fabricava per aquests rodals. Els urgia d'obrir els armaris culturals resclosits, farcits de caspa de tota mena, buidar-los i omplir-los de vestits nous i, si fóra possible, rabiosament actuals.

La factura de la novel·la de Fabregat era tota una declaració de principis: escrita sense punts i a part, era una ficció sota la forma d'una aproximació a una obra que és presentada de vegades com a assaig, d'altres com a teatre i, fins i tot, com a novel·la, amb una forta

càrrega generacional. L'autor de *Falles folles fetes foc*, asfixiat per la closca cultural i moral de la ciutat que l'anorrea, que li havia ocultat la seua història, la seua llengua i la seua cultura, passa tot un seguit d'etapes estètiques i personals fins que no troba cap altra eixida que fugir-ne. Amb tot, des d'un principi, la novel·la amb el motiu en sordina de Lluís Muntanyà esdevé el seguiment dels salts i dels sobresalts de la memòria i de la consciència del narrador, una escriptura que representa la recuperació d'una llengua menystinguda. A poc a poc, el narrador mostra el procés d'una escriptura que sorgeix de si mateixa i creix, com una espiral interminable, a força d'associacions, de records, de dubtes i emmirallaments, d'exhibicions i ocultacions, de confusions i inèrcies, de somnis i excessos. La novel·la, tot plegat, és la transformació de la persecució dels sentits que buscava l'amic en la recerca del sentit de la pròpia aventura. Una novel·la, comptat i debatut, que creava la seua realitat contra la realitat que denunciava i defugia.

L'obra ensenya el carnet d'una manera nova de viure i fer literatura, que saltava sense miraments sobre la literatura casolana, esmaperduda en les seues quimeres. Amadeu Fabregat exhibia una prosa sumptuosa, farcida d'imatges que obrien finestres. Un llenguatge fecund, que somiava dialogar amb les obres més avançades que es feia en altres literatures. Vist des d'avui, l'obra peca de massa abstracta, li hauria anat bé una mica més de concreció, i la llengua es ressent, com és lògic, per la falta de control en l'ajust dels registres. Amb tot, la llengua és llampant i proteica, i posa en relleu els punts de brillantor que posseïa la personalitat del seu autor.

Amadeu Fabregat no fou una flor d'estiu. El seguiren tot un seguit d'autors amb voluntat "experimental", com ara Ferran Cremades i Arlandis, Josep Lluís Seguí, Casimir Gandia... No tot era provocació. També hi hagué Carmelina Sánchez-Cutillas, Joan Francesc Mira, per exemple, i, una mica més tard, Josep Lozano, Ferran Torrent i un llarg etc. El que importa de la generació del setanta, d'aquells anys en general, va ser un interès renovat per la literatura entesa com una qüestió altament seriosa, per la consciència de l'ofici, la preocupació per la tècnica i el fet d'entendre la narració com la creació rigorosa d'un univers de ficció.

Un tercer grup de temes que no podem oblidar és la qüestió de la ciutat i del país. És clar que tota la ficció no ha de girar obsessivament al voltant d'aquests temes, però sí que són claus i és fonamental que siguin filtrats o deformats, directament o indirecta, des d'un ventall ampli de perspectives. Certament, el País Valencià ha deixat de ser invisible literàriament. Des de llavors, i encara mai no és prou, es pot dir que les diferents ciutats, sobretot València, però també Alacant i Castelló, i moltes comarques i paisatges, troten per les pàgines de ficció dels narradors valencians.

A partir d'aquell moment es podria escriure sobre el que es volguera, però es detecta, al marge dels encerts o de les relliscades, una voluntat d'estil bastant generalitzada i una atenció primmirada per bastir una llengua literària flexible i dúctil, que abastara i modulara en un alé sostingut tots els timbres de l'idioma.

No podem oblidar que l'obsessió per la renovació literària anava lligada a la voluntat de crear una literatura com Déu mana, amb cara i ulls. Això representava ser conscients que calia bregar per a crear un clima i un circuit literaris, exigia fer créixer el planter d'autors i crear plataformes que els possibilitaren. És clar que no tots els escriptors s'embutaren amb la feina més obscura, però se'n podien trobar un grapat en la creació d'editorials, en la direcció de col·leccions, en la dinamització de premis i en l'estímul de la traducció.

No hauríem d'oblidar tampoc la literatura infantil i juvenil, que té un pes enorme en el conjunt de la producció literària. El personal que va participar en el reviscolament literari dels anys 70 i 80 vivia per a la literatura, sabia que calia una "vida" literària, per mínima que fóra, per tal que arrelara, i, per a consolidar-la, era vital la fluïdesa amb les altres àrees lingüístiques, fet que en aquests moments recula per la situació que travessa el sector del llibre.

Coberta del llibre d'Amadeu Fabregat.

El context cultural i polític actual és desolador, no ho negarem pas, i afecta, i molt, totes les manifestacions relacionades amb la llengua. Malgrat tot, hem vist, més d'una vegada sorpresos, que la nostra literatura ha crescut en nombre d'autors i en qualitat mitjana. Ara conviuen narradors en actiu de promocions ben diverses. Així, entre els narradors més veterans, hi ha Josep Palàcios, Joan Francesc Mira, Ferran Torrent i Josep Piera. El segueixen Toni Cucarella, Ignasi Mora, Rafa Gomar, Vicent Usó, Francesc Bodí, Manuel Baixauli, Esperança Camps, Salvador Company, Urbà Lozano, Silvestre Vilaplana. Entre els que han entrat amb força darrerament trobem Xavier Aliaga, Raquel Ricart, Anna Moner, Núria Cadenes, i, entre els més joves, cal esmentar Marc Pallarés, Xavi Sarrià, Felip Tobar i Joanjo Garcia.

De l'escriptura de l'excés, de l'orgia del llenguatge exaltada en aquells anys ha plogut molt. Amb el temps aquella militància s'esvaí, i després hi hagué una defensa a ultrança de la trama, dels personatges, de la literatura que es deixara llegir. Entre un pols i l'altre han sorgit un enorme ventall de propostes. Ara, amb la crisi del llibre es persegueix desesperadament vies narratives. A banda de les singularitats o del fet que tinguen components atractius de serial televisiu, s'afavoreixen les trames que incloguen un punt autobiogràfic, que toquen temes d'actualitat incendiària o siguin pròximes al lector. Això seria l'aparador més evident, però continuen tenint força la primacia del llenguatge amb voluntat de ser "metàfora" d'una època, territori en què es mou Joan Francesc Mira; l'estremiment del llenguatge i la fantasia més inquietant que trobem en les proses de Josep Palàcios, i el punt biogràfic i la imaginació més

abismal que conjura l'últim Manuel Baixauli. Tot plegat, des dels anys 70 fins ara el viatge ha estat llarg, complicat, amb renúncies, desànim, però també engrescador i amb alguns resultats fascinants.